

TAJNÝ ROZKAZ

MINISTRA VNITRA

Ročník 1954

V Praze dne 2. dubna 1954

Číslo 53/54

O B S A H : 55. Poučný rozkaz o noční akci v obci Velké Chrástany, okres Zlaté Moravce, kraj Nitra a kázeňské potrestání zodpovědných náčelníků.

(2)

55

232/80-6.

231/73-44

Poučný rozkaz o noční akci v obci Velké Chrástany, okres Zlaté Moravce, kraj Nitra a kázeňské potrestání zodpovědných náčelníků

Zrušeno dle TAMV č. 45/55. Jh.

President republiky upozornil svým osobním dopisem ministra vnitra na případ hromadné noční akce proti obci Velké Chrástany, okres Zlaté Moravce v Nitranském kraji. Současně president republiky požádal, aby věc byla podrobně vyšetřena jak s hlediska dodržení socialistické zákonnosti se strany orgánů ministerstva vnitra, tak i s hlediska politické účelnosti provedené akce.

Výsledek šetření, které bylo nyní skončeno, dá se shrnout následovně :

V srpnu 1952 bylo založeno v obci Velké Chrástany JRD III. typu. Do družstva vstoupila do konce roku 1952 téměř celá obec. Na jaře 1953 projevil se v družstvu první obtíže, souvisící s nesprávnou organizací práce, protekčním systémem při rozdělování pracovních ukolů, těžkostmi během sáňoseče a pod. To způsobilo nespokojenost družstevníků, která byla odůvodněna též tím, že nebyly vypláceny po tři měsíce peněžité zálohy. Toho využili nepřátelé družstva, kteří se do JRD vloudili a kteří začali provádět svou rozbíječskou kampaň. V průběhu jarních měsíců 1953 se situace v obci stále přibližovala a vyvrcholila po zatčení hlavního iniciátora rozbíjení JRD. Svedení rolníci nevycházeli z obce, nerespektovali zákonné předpisy, neposlouchali úřední výzvy a zavedli systém hlídek k ochraně dalších vůdců rozbíjení JRD.

Když přesvědčovací akce zástupců lidosprávy neměla úspěchy, sešli se zodpovědní funkcionáři strany, lidosprávy a prokurátor v Nitře na poradě, aby se poradili na dalším postupu. Na poradě bylo rozhodnuto, že je nutno rázně obnovit autoritu státní moci a zodpovědným pracovníkům krajské správy ministerstva vnitra v Nitře

bylo uloženo hlavní iniciátory rozbíjení družstva izolovat.

Po této poradě vypracoval náčelník KS-MV a jeho zástupce pro VB plán hromadného zatčení šesti rolníků v noci za účasti 100 příslušníků MV a VB. Ačkoliv k tomu byl čas, nebyl vyžádán souhlas k zatčení podle rozkazu ministra vnitra č.16/1951.

Podle tohoto plánu byla akce provedena v noci z 9. na 10. září 1953 a došlo při ní k řadě přehmatů a nedostatků. V některých staveních byly násilím rozbíjeny dveře. Jedna žena, přesto, že dům byl střežen, vyskočila z okna a snažila se křikem u sousedů přivolat pomoc. Tato žena pak tvrdila, že jí byla příslušníky vykloubena noha a že byla poraněna na hlavě. Jeden ze zatýkaných mužů byl dopravován k připravenému autu takovým způsobem, že mohl doprovázejícího příslušníka vážně pokousat, a to tak, že příslušník musel být odvezen do nemocnice. Jiný zatýkaný rolník vyskočil z okna svého domu, který byl střežen, dal se na útěk a příslušník, ač to bylo předem zakázáno, vystřelil několik ran z automatu. Zatýkaný byl pak zadržen služebním psem. Jiná žena tvrdila, že byla poraněna v domě, kde byl zatýkán její manžel.

Zatýkané osoby a jejich rodinní příslušníci stěžovali si pak na tyto a podobné přehmaty, tvrdili, že byli vážně poraněni příslušníky MV a VB a jeden rolník uváděl, že zranění, které utrpěl, zanechalo trvalé vážné následky.

I když se všechna tato tvrzení nepotvrdila, je jisté, že v průběhu akce došlo k řadě přehmatů a nedostatků, které svědčí o tom, že akce nebyla řádně připravena a prováděna. Náčelník krajské správy MV některé nedostatky přiznal, písemně však oznámil, že akci, jak byla provedena, pokládá v dané situaci za nutnou a správnou. Přiznal nedostatečné operativní rozpracování a jako nedostatek provedení akce uvedl jen nerozmyslenou střelbu z automatu. Ostatní závady náčelník krajské správy MV omlouvá tím, že pachatelé odepřeli otevřít dveře a vyhrožovali násilností. O tom, že si nevyžádal souhlas ministra vnitra k provedení akce a k zatčení šesti osob se nezmiňuje.

Podle toho co bylo zjištěno, je možno učinit tento závěr :

1. Za pojetí, přípravu a provedení akce ve Velkých Chrástanech jsou zodpovědní krajský náčelník MV a jeho zástupce pro VB.
2. Základní chybou, které se dopustili je, že vývoj událostí v obci nedostatečně operativně zajistili a tím nepomohli zabránit vyhrocení událostí.
3. Dalším nedostatkem jejich práce je, že vycházeli jen z hodnocení situace provedené zodpovědnými funkcionáři v kraji a neinformovali své představené a nevyžádali si nařízený souhlas k provedení akce, která nebyla ani dobře promyšlena, připravena, ani provedena.

4. Neuvažili, že v daném případě nešlo o protistátní živly, ale o střední rolníky, zatížené starými názory, vychované v luďáckých školách a v některých případech odchovance lidové strany a Hlinkovy gardy, jejichž výchova byla zanedbána a kteří pod dojmem skreslených informací z Maďarska a zpráv z Prešovského kraje a v době, kdy se přechodně zhoršila jejich finanční situace nevyplácením záloh, byli nespokojeni se stavem družstva a tuto nespokojenost projevovali odporem i trestnými činy. Není sporu o tom, že autorita státní moci se musela rychle obnovit. Jde však o to, že nebylo využito všech ostatních, zejména politických možností, bez hromadné zatýkácí akce v noci, při které došlo k vážným přehmatům.
5. I když lze do jisté míry omluvit nesprávnosti postupu uvedených náčelníků tím, že pod dojmem názorů odpovědných pracovníků strany a lidosprávy byli přesvědčeni o nevyhnutelnosti připravovaných opatření, nelze omluvit nedostatky a přehmaty, ke kterým v průběhu akce došlo, zejména pak porušení vydaných rozkazů o vyžadování předběžného souhlasu k zatčení, které se týká více než 5 osob a které může vzbudit širší zájem obyvatelstva. Rovněž nelze omluvit, že uvedení náčelníci, ač nebylo naléhavé nebezpečí v prodlení, spokojili se s ústním pokynem prokurátora a nevyžádali si předem od soudu souhlas k zatčení.

Za to, že jmenovaní náčelníci se dopustili porušení socialistické zákonnosti, t.j. nepostupovali podle daného rozkazu ministra č. 16/1951, trestám zodpovědné náčelníky a to

náčelníka KS-MV v Nitře mjr. Františka Červenku ,
/30.3.1922/ a
zástupce náčelníka KS-MV pro VB kpt. Jána Vágnera ,
/11.8.1923/

podle článku 33 a 43 Kázeňského řádu SNB

p í s e m n o u d ů t k o u .

Současně pro poučení náčelníků všech krajských správ MV vydávám tento rozkaz jako poučný rozkaz určený toliko k osobní informaci náčelníků krajských správ MV.

Ministr vnitra :
Rudolf B a r á k v.r.

Obdrží : ministr vnitra
 naměstci ministra vnitra
 náčelník správy kádru MV a HS-VB
 náčelníci všech krajských správ MV a správy MV Jáchymov.

Tento výtisk č. 14 rozkazu ministra vnitra s originálem porovnal a za správnost vyhotovení odpovídá :

[Handwritten signature]